

UPPSALA
UNIVERSITET

UFV 2008/759

Riktlinjer för märkning av kemiska produkter

Uppsala universitet

Fastställd av universitetsdirektören 2008-05-29, reviderad 2016-08-18

Innehållsförteckning

Märkning av kemiska produkter	3
Ansvar	3
Allmänna anvisningar	3
Märkning av hälso-, brand- och miljöfarliga produkter	3
Rörledningar	5
Undantag från märkning	5
Skytning av kemikalieskåp och kemikalieförråd	6
Lokala rutiner	6
Lagstiftning	6
Bilaga 1. Faropiktogram	7

Märkning av kemiska produkter

Ansvar

Alla vid Uppsala universitet som i sitt arbete eller vid studier kommer i kontakt med kemiska produkter ska följa dessa riktlinjer samt gällande lagstiftning kring märkning av kemiska produkter.

Prefekt/motsvarande är enligt prefektdelegationen ytterst ansvarig för att kemiska produkter hanteras enligt gällande lagstiftning och anvisningar utfärdade av universitetet. Till sin hjälp har prefekten/motsvarande kemikalieombud, vars arbetsuppgift är att se till att riktlinjer och rutiner kring kemikaliehantering följs av personal på institutionen/motsvarande.

Uppsala universitet har tillstånd för att hantera brandfarlig vara. Tillståndsinnehavare är rektor som i beslut utsett berörda prefekter/motsvarande att vara föreståndare inom sina respektive institutioner/motsvarande.

Enheten för miljö och fysisk arbetsmiljö har i uppdrag att informera om gällande lagstiftning inom kemikalieområdet, utforma riktlinjer samt ge råd och stöd till berörda personer och enheter inom universitetet. Kemikalier som är klassificerade och märkta enligt den äldre lagstiftningen (då orangea farosymboler användes) går att läsa om i KIFS 2005:7 eller i faktablad länkat till från Medarbetarportalen¹.

Allmänna anvisningar

För att alla berörda på ett laboratorium eller i ett kemikalieförråd ska kunna identifiera en kemisk produkt ska den vara märkt. Det är mycket viktigt att märkningen är utformad så att alla som kan komma i kontakt med den kemiska produkten förstår innebörden av märkningen.

Informationsinsatser kring märkningen kan behövas för att prefekten/motsvarande ska kunna förvissa sig om att alla berörda har nödvändig kunskap.

Märkning av hälso-, brand- och miljöfarliga produkter

Alla kemiska produkter som säljs ska vara klassificerade med avseende på sina fysikaliska faror, hälsofaror eller miljöfaror. Förpackningar ska vara märkta med information som talar om vilka farliga egenskaper produkten har och hur man ska skydda sig själv eller miljön. Regler om klassificering, märkning och förpackning finns i (EG) nr 1272/2008, CLP-förordningen (Classification, labeling and packaging). Ansvaret för att de kemiska produkterna är korrekt klassificerade och märkta ligger hos den som släpper ut produkten på den svenska marknaden, d.v.s. tillverkare, importörer och distributörer.

Fram till juni 2017 kan det fortfarande finnas produkter i leverantörskedjan märkta enligt den äldre lagstiftningen i KIFS 2005:7. Därefter får inga produkter överlåtas med den äldre märkningen. Före den 1 juni 2019 måste förpackningar på våra laboratorier vara märkta enligt CLP.

Produktens fysikaliska-, hälso-, eller miljöfarliga egenskaper framgår av faropiktogrammen, se bilaga 1. Riskerna med produkten beskrivs med signalord och faroangivelser och skyddsinformation ges i skyddsangivelser².

¹Länk till faktablad finns på Medarbetarportalen i avsnittet om märkning under kemikaliehantering.

²Listor med faro- och skyddsangivelser finns sammanställda på www.kemi.se under "Märkning på förpackningar" som utdrag ur CLP-förordningen, Bilaga III och IV.

Klassificering:

- Faroklasser och farokategorier (ex. "Brandfarliga vätskor, kategori 1")

Märkning:

- Signalord ("Fara" eller "Varning")
- Faroangivelse (Ex. "Extremt brandfarlig vätska och ånga")
- Faropiktogram (Ex. Bild på eldsflamma; romb, röd ram med vit botten, se bilaga 1)
- Skyddsangivelse (Ex. Får inte komma i kontakt med ögonen, huden eller kläderna)

Vid egen ompackning av en kemisk produkt som ska användas eller förvaras internt på arbetsplatsen är kraven på märkning mindre omfattande. Märkningen ska då innehålla:

- Produktens namn
- Tillämpliga faropiktogram (enligt bilaga 1)
- Tillämpliga faroangivelser (enligt CLP Bilaga III, utdrag på www.kemi.se)
- Namn eller motsvarande på produktens "ägare" på institutionen/avdelningen/motsvarande

Tänk på att märkningen ska vara beständig och inte kunna råka suddas ut. Utgå alltid från informationen i leverantörmärkningen och/eller produktens säkerhetsdatablad när nya förpackningar märks upp. Faropiktogram går att köpa som etiketter.

Märkning av tillståndspliktiga A- och B-ämnena ska göras enligt de beskrivningar som gjorts i tillståndshandlingarna och enligt de villkor som finns i respektive institutions/motsvarande tillstånd.

Omtappning av brandfarliga varor ska göras i enlighet med de rekommendationer som finns i universitetets anvisningar "Riktlinjer för hantering av brandfarliga varor" (UFV 2010/1666) och i MSB's informationsskrift "Brandfarliga varor – Hantering på laboratorier". Se vidare information om brandfarlig vara på Medarbetarportalen.³

³Mer information om brandfarliga varor finns under avsnittet om kemikaliehantering på Medarbetarportalen.

Rörledningar

Synliga rörledningar som innehåller en farlig kemisk produkt ska enligt § 20 i Arbetsmiljöverkets föreskrift 2014:43 vara märkta med produktens namn, faropiktogram och med en pil för strömriktning (figur 1). Märkningen ska vara gjord på farliga ställen som till exempel vid kopplingar och ventiler samt med mellanrum så att märkningen syns var man än befinner sig längs ledningen. Ledningar med gas under tryck (minst 200 kPa övertryck) ska också vara märkta enligt ovan även om gasen i övrigt är ofarlig. Medicinska gaser är dock undantagna.

Brandfarlig vätska:

Brandfarlig gas:

Figur 1. Exempel på märkning av rörledning

Reglerna gäller från 1 juni 2015. Från 1 juni 2017 riskerar arbetsgivare som inte har rörledningar märkta enligt AFS 2014:43 att få betala sanktionsavgift.

Undantag från märkning

Endast i undantagsfall kan märkning av en kemisk produkt helt eller delvis utelämnas. För rörledningar finns dock inget undantag.

Vid arbetsmoment som innebär att en kemisk produkt kortvarigt hanteras i ex doseringskärl eller brukskärl kan märkningen ibland helt eller delvis utelämnas. I sådana fall måste det vara uppenbart för de närmast berörda vad kärnen innehåller. Det får heller inte finnas risk för förväxling.

Det är viktigt att den som utför arbetsmoment med omärkta kemiska produkter också sanerar använd utrustning så snart arbetet är slutfört. Omärkta kärl får aldrig bli stående någon längre tid på bänkar och i dragskåp.

Skyltning av ett avgränsat område, t.ex. ett dragskåp eller en markerad uppställningsplats, kan också medföra att märkning av den kemiska produkten helt eller delvis kan utelämnas.

Om märkning utelämnas helt eller delvis måste man säkerställa att personal som inte är direkt berörd, t.ex. lokalvårdare, inte kan komma i kontakt med produkten.

Skyltning av kemikalieskåp och kemikalieförråd

Kemikalieskåp och kemikalieförråd ska vara skyltade så att det tydligt framgår att utrymmet är avsett för förvaring av kemiska produkter. Av skyltningen ska det framgå vilka typer av kemiska produkter som finns i förvaringsutrymmet. Skyltar som varnar för kemiska risker ska utgöras av faropiktogram enligt CLP. De ska vara utformade som romber med svart symbol på vit bakgrund och med röd bård. Triangelformade varningsskyltar med svart symbol på gul bakgrund med svart bård får användas fram till 1 juni 2019 om de har samma symbol som faropiktogram enligt CLP. Faropiktogram för lägre grad av farlighet får uteslutas.

Utrymmen med gasflaskor måste skyltas med faropiktogrammet för gas under tryck (figur 2). Uppställningsplatsen måste också skyltas om gasflaskan inte är väl synlig.

Gasbehållare – förs i
säkerhet vid brandfara

Figur 2. Varning för gas under tryck

Skyltarna ska placeras väl synliga på kemikalieskåpets och kemikalieförrådets dörr, så att man blir uppmärksam på farorna innan man öppnar dörren. Skyltarna ska vara tillverkade av material som är beständiga i den miljö de sitter i.

Krav, råd och rekommendationer om skyltning av utrymmen med brandfarliga varor finns i universitetets ”Riktlinjer för hantering av brandfarliga varor” (UFV 2010/1666) och i MSB’s informationsskrift ”Brandfarliga varor – Hantering på laboratorier”. Se vidare information om brandfarlig vara på Medarbetarportalen.⁴

Lokala rutiner

Dessa riktlinjer utgår från lagstiftning och praxis vad gäller förvaring av kemiska produkter. Utöver dessa finns lokala rutiner utarbetade inom varje institution/motsvarande och/eller områdesintendentur, anpassade till verksamheten och lokalerna. De lokala rutinerna ska följas parallellt med dessa riktlinjer.

Lagstiftning

(EG) nr 1272/2008 CLP-förordningen (Classification, labeling and packaging)

(KIFS 2005:7) Kemikalieinspektionens föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter (gäller för blandningar under en övergångsperiod fram till 1 juni 2017)

(AFS 2014:43) Kemiska arbetsmiljörisker

(AFS 2008:13) Skyltar och signaler

⁴Mer information om brandfarliga varor finns under avsnittet om kemikaliehantering på Medarbetarportalen.

Bilaga 1. Faropiktogram

Skadligt

Giftigt

Hälsosfarligt

Frätande

Faropiktogram med avseende på hälsosfaror.

Miljöfarligt

Faropiktogram med avseende på miljöfaror.

Brandfarligt

Explosivt

Oxiderande

Gas under tryck

Faropiktogram med avseende fysikaliska faror.